

עין יצחק

פינת ההלכה של ערב שבת

מאת מרן הראשון לציון

הגאון רבי יצחק יוסף שליט"א

נשיא בית הדין הרבני הגדול

ובעל ה'לקוט יוסף'

פר' דברים תשע"ח | גליון מס' 94

כתיבה ועריכה: הרב יצחק קורלנסקי, הרב מרדכי גור

קריעה על ירושלים ואיסור כניסה להר הבית

קריעה על ערי יהודה | קריעה על מקום המקדש | זמני הקריעה | איסור כניסה להר הבית | קריאת קודש לח"כים ולשרים

לשרפת אש, וכל מחמדינו היה לחרבה' (ישעיה סד, י) וקורע. וגם בזמנינו יש לקרוע בכותל המערבי, ואף שירושלים בשליטת ישראל, אך כיון שמקום המקדש נמסר בידי הישמעאלים, ואין אנו יכולים להכנס להר הבית, שאנו בחזקת טמאי מתים, וביהמ"ק עדיין בחורבנו, יש סיבה לקרוע כשרואה את מקום המקדש או הכותל.

והקריעה צריכה להיות משעה שרואה את הכיפה שעל מקום המקדש [-מסגד עומאר] (ב"ח סי' תקסא, וכן פאת השלחן הל' א"י פ"ג ס"ב), או בבואו לכותל. וכן דעת מהרי"ל דיסקין, ובספר מסעות ירושלים כתב שהגאון ממונקאטש קרע בראיית הכותל, ולא כשרואה את מקום העזרה, וכ"כ בשו"ת אגרות משה (חאו"ח ח"ד סי' ע אות יא).

אופן הקריעה - והצרכים לקרוע

קריעה זו צריכה להיות מעומד, אלא אם כן הוא זקן או חולה שאינו יכול לעמוד. ולא יקרע במקום התפירה של הבגד, אלא באופן שאין הקריעה מתאחה לעולם.

והמתגורר מחוץ לירושלים והולך ובא לכותל, אם עברו ל' יום חוזר וקורע. אבל הדר בירושלים ורואה את הכותל, אפילו עברו ל' יום שלא ראהו, אינו צריך לקרוע. ואמנם דעת הרדב"ז (ח"ב סי' תרמו) שאף המתגורר בירושלים צריך לקרוע, וכ"פ בשו"ת אגרות משה (חאו"ח סי' לו אות ג), אבל מרן החיד"א בברכי יוסף (סי' תקסא סק"ב) כתב שלא נהגו כן, וגם הרדב"ז בעצמו הזכיר בדבריו שלא זהירים בזה.

ויש אומרים שכ"ז שייך רק למי שמתגורר בירושלים בעיר העתיקה, אבל הדר בירושלים החדשה, ועברו ל' יום שלא ראה את הכותל, צריך לקרוע, אך העיקר להקל בדבר.

הרואה מקום המקדש בשבת ובחול המועד

הרואה את הכותל בשבת, אינו קורע. ובשו"ת מהרי"ל דיסקין (קונ"א, סי' קפה) דן אם יצטרך לקרוע אחר השבת, אבל כבר נהגו שלא לקרוע גם למחרת השבת. והרואה בחוה"מ, כתב בשו"ת מנחת שלמה (ח"א סי' עג) שא"צ לקרוע. ובספר עיר הקודש והמקדש (ח"ג עמוד רכ) כתב: ושמעתי מחכמי הספרדים הבקאים במנהגים קדומים, שהמנהג הוא שלא לקרוע בחוה"מ. וכ"כ בספר "ארץ ישראל" (עמוד עא).

שאלה: בימים אלו, בפרט בתשעה באב, וגם בכלל ימות השנה, פוקדים רבים מעם ישראל את הכותל המערבי. האם צריכים לקרוע קריעה בבגד כאשר רואים את הכותל המערבי, והאם כיום קורעים כאשר רואים את ערי יהודה וירושלים?

תשובה: מבואר בשו"ע (סי' תקסא): הרואה ערי יהודה בחורבנם, אומר: 'ערי קדשך היו מדבר' וקורע. וכן הרואה ירושלים בחורבנה, אומר: 'ציון - מדבר היתה, ירושלים - שממה' וקורע. אולם כיום אין נוהגים לקרוע על ערי יהודה וירושלים, וכמה טעמים נאמרו על כך.

קריעה על ערי יהודה

בספר עיר הקודש והמקדש (ח"ג פרק יז עמוד רטו) כתב שהיום לא נהגו לקרוע על ראיית ערי יהודה, מפני שרובן ככולן של מקומות אלו אינן ידועות לנו בדיוק. ויש שכתבו הטעם, לפי שבעבר היו הרי יהודה תחת שלטון הגויים, והיו מונעים מישראל להתפתח, אבל כיום, הינם תחת שלטון ישראל, ושם זרעו שדות ובנו בתים, ונטעו כרמים, ולכן אין קורעים על ערי יהודה, כך כתב בספר המועדים בהלכה (עמוד שעא).

קריעה על ירושלים

וגם על ירושלים אין צריך לקרוע, שהרי היא הולכת ונבנית ביתר שאת ויתר עוז, ונעשית מטרופולין של מלך בתורה ובמצות, וכמו שאמרו בירושלמי (רפ"ק דברכות): אמר רבי חייא רבה, "כך היא גאולתם של ישראל, בתחלה קמעא קמעא, כל מה שהיא הולכת - היא רבה והולכת", וכן כתבו: בשו"ת אגרות משה (חאו"ח ח"ד סי' ע אות יא, וח"ה סי' לו), בשו"ת ישכיל עבדי (ח"ח סי' כה אות ד סק"ג, וסי' מג), ובעל שו"ת ציץ אליעזר (ירחון הפרדס חודש טבת תשכ"ח), וע"כ כיון שירושלים הולכת ונבנית לא נהגו לקרוע על ראיית ירושלים וערי יהודה. ואע"פ שעדיין לא זכינו היום שאנשי השלטון שלנו יהיו כולם שומרי תורה ומצוות, מ"מ אין שייך לחורבן.

ואמנם בשו"ת מנחת שלמה (ח"א ס"ס עג) כתב שאע"פ שעתה השלטון ביד ישראל, אבל עדיין ישנם כנסיות של ע"ז בעיר העתיקה, ואין אנו יכולים לעוקרם, לכן זה נקרא עדיין ירושלים בחורבנה, ולדעתו הרואה את ירושלים צריך לקרוע. ומ"מ כיון שזו מחלוקת, להלכה אין אנו קורעים, כשרואה את ירושלים העתיקה.

והרואה בית המקדש בחורבנו, שנמסר בידי הישמעאלים, כל ל' יום שרואה, אומר: 'בית קדשינו ותפארתנו אשר הללך אבותינו, היה

קריעה בערב שבת ויו"ט אחר חצות

עוד כתב הגרי"מ טיקוצ'נסקי שיש הנוהגים להקל לבוא לירושלים בער"ש או בערב יו"ט אחר חצות, כדי שלא יצטרכו לקרוע. והגאון רבי חזקיה שבת זצ"ל - אב"ד בירושלים - כתב (ירחון המאסף, שנה ט, סי' נז אות ב) שבמקום שאין מנהג ידוע, יש לקרוע גם בער"ש ובעיו"ט. ובשו"ת אג"מ (חיו"ד ח"ג סי' נב אות ב, וחאו"ח ח"ה סי' לו אות ב) כתב שאינו רואה טעם לומר שבער"ש אחר חצות לא יקרע, אלא אם יש מנהג ברור שלא לקרוע אין לשנות, אך אם אין מנהג קבוע וברור, אין לקרוע. וע"כ צריך לקרוע אף בער"ש ועיו"ט, ורק בשבת ויו"ט עצמם אין קורעים, וכמו כן בחוה"מ נהגו שלא לקרוע.

איסור הכניסה להר הבית

כאן המקום לחזור ולהזכיר, שאסור באיסור חמור, להכנס בזמן הזה לכל שטח הר הבית, כי כולנו כיום בחזקת טמאי מתים, ומי שנכנס לשטח הר הבית וטומאתו עליו, חייב כרת. וקי"ל (שבועות טז ע"א, רמב"ם פ"ו מהל' בית הבחירה הי"ד) שקדושה ראשונה - קידשה לשעתה וקידשה לעת"ל והנכון הוא שלא להכנס לכל שטח הר הבית, שין אנו יודעים בדיוק את הגבולות, להיכן מותר להכנס ולהיכן אסור להכנס.

בשו"ת הרדב"ז (ח"ב סי' תרצא) כתב שאין ספק שהאבן שבכיפת הסלע היא אבן השתייה, שעליה היה הארון בבית ק"ק, אבל הרבה עייערו על כך. וידוע לנו שהכותל המערבי, הוא חומת הר הבית המערבית, ולא כמ"ש הרדב"ז שם שהוא כותל העזרה, ומשם לחומה המזרחית יש ת"ק אמות, מ"מ הרי אין ידוע לנו בדיוק המרחק שבין הכותל המערבי לכותל בית ק"ק, ובתוס' יו"ט (רפ"ב דמדות) שמאה אמות מבדילים ביניהם, אך כתב שאינו אלא דרך משל, אבל לא במדויק. ובתפא"ר (על המשניות, שם) כתב שהמרחק ביניהם הוא ס"ג אמות ולא ק' אמה. גם בשו"ת שאילת דוד (קונט')

דרישת ציון וירושלים דף י"ד) כתב שא"א לנו לכווין מקום המזבח, ויש לחוש בזה לאיסור כרת. (ועיין בשו"ת יביע אומר ח"ה יו"ד סימן כו).

קריאת-קודש לח"כים ולשרים

ואני קורא לכל חברי הכנסת, לשרים הדתיים ושרים דתיים: עליכם לשמוע בקול הרבנות הראשית, וגדולי הדור, ומהם הרבנים הראשיים לדורותיהם, כולל הרב קוק, שכולם אסרו בכל תוקף את הכניסה לכל שטחי הר הבית. ומי יבא אחר המלך?! בין הרבנים שאסרו היו: הגרא"י קוק, הגר"ב צ'עזיאל, הגר"י מאיר, הגר"י נסים, מרן הגר"ע יוסף, הגר"מ אליהו, הגר"א בקשי-דורון, הגר"מ עמאר, הגרא"י הרצוג, הגרא"י אונטרמן, הגר"א שפירא, הגרי"מ לאו, הגר"ש משאש, הגר"ב ז'ולטי, הגר"א גולדשמידט, הגר"ש ישראלי, הגרי"ש אלישיב, הגר"ש א' אוערבאך, הגרא"מ שך, הגרי"י קנייבסקי, הגר"ש זיון, הגר"מ פיינשטיין, הגר"י אברמסקי, הגר"צ"ה קוק, הגרא"י וולדנברג, הגר"ע עטייה, הגר"ע הדאיה, הבבא סאלי, ועוד ועוד.

ובדורנו אין לנו אף רב שיוכל להכריע נגד כל הגדולים הנ"ל. וכולם הביעו אמרתם הטהורה לאסור איסור מכל וכל להכנס להר הבית בזמן הזה בכל תוקף. ומלבד זאת, אף מי שנכנס אחרי שטבל, ונכנס עד מקום מסוים, נניח שהוא ידע, אבל התיירים היהודים שרואים אדם עם כיפה לראשו נכנס, גם הם נכנסים אחריו, והם נכנסים לפני ולפנים ובלי טבילה. וגם כאשר הכלה נכנסת להר הבית ביום חופתה יחד עם כל השושבינין, בני המשפחה וילדים, הם מכשילים אותם באיסורי כרת! וכי אין להם יראת שמים?! 'על כל אלה יביאך האלוקים במשפט' (קהלת יא ט). ולכן אני קורא לכל חברי הכנסת, ולכל השרים: סורו למשמעת הרבנות הראשית לישראל, מדורי דורות. שכמעט כל הרבנים הגדולים שהיו בדור הקודם, כולם אסרו בכל תוקף את הכניסה להר הבית. זהו דבר של ספק איסור כרת, ויש מאד להחמיר בדבר הזה.

הבהרה

בה"י, ד' אב תשע"ח

ועכ"פ אחר שמרן זצוק"ל הסכים להר' בניזרי, מחשש הפסד כספי, יש לפרסם שלכתחלה טוב להורות להמתין עד חצי שעה אחר השקיעה, שלא יבואו לטעות בשעון, ויכנסו חלילה לחשש חילול שבת. וכמבואר בילקו"י (סימן רצג סעיף ב). אולם זה מהיות טוב בלבד, אבל מעיקר הדין די בעשרים דקות, ובפרט בזמננו שאין לך אדם שאין לו שעה (שעון), ולוח שנה מדויק.

יש לציין שבאופן כללי מרן הראש"ל שליט"א סומך על לוח אור החיים, וכפי שהדברים באים לידי ביטוי לעתים קרובות בשיעור השבועי [ראה לדוגמא בשיעור מפר' במדבר תשע"ו אות יד, ופר' שמיני תשע"ז אות ו, ונדפסו בספר השיעור השבועי]. וכך בזמן השקיעה, בזמן עמוה"ש, זמן נץ החמה, ועוד. ורק לפני כמה חודשים (במוצ"ש פר' בחוקותי) מרן שליט"א הכריז בשיעורו בזה הלשון: אנחנו הולכים לפי הזמנים של לוח אור החיים, שמרן זצ"ל היה סומך עליהם. עכ"ל. והגאון הרב אלבו עשה ועושה תמיד כדעתו של מרן זצוק"ל, והוא מתבטל ביטול גמור בעניני הלכה כלפי מרן זצוק"ל, ואהב אותו אהבה עזה, וזכה להקים עולה של תורה בישיבה מפוארת, בהוצאת סדור נפלא, ובהוצאת לוח שנה, ויש לעודד מפעליו הכבירים.

בברכת התורה,

יצחק לוי, רב העיר נשר

לשאלת רבים, אודות מה שנאמר על ידי מרן הראש"ל שליט"א בשיעורו השבועי, בענין זמן יציאת השבת.

הנה פשוט וברור שזמן צאת השבת מעיקר הדין הוא כ"ג דקות וחצי אחר השקיעה, בשעות זמניות, שזה יוצא לכל המאוחר כ-20 דקות אחר השקיעה. ובמכתב שכתב עורך לוח "אור החיים" הר' ש. בניזרי, אל מרן שליט"א, בשבוע האחרון, כתב בזה"ל: שלפני כ-30 שנה מרן זצוק"ל התעקש מאד לכתוב שזמן צאת השבת 20 דקות מהשקיעה, וכן עשו כשהוציאו לאור את הלוח שנה הראשון, אלא שאח"כ הרבה אברכים לא רצו לקנות את הלוח, לפי שהיה נראה להם כקולא יתירה, ושאלו את מרן זיע"א אם אפשר לכתוב 30 דקות אחרי השקיעה, ומתחילה מרן לא הסכים בשום אופן לשנות, שהרי גם 20 דקות הוא חומרא, כי מעיקר הדין די ב"ג וחצי דקות, ומדוע להוסיף יותר? ! אבל לבסוף אמר להם: אם זה בשביל שיקנו את הלוח, אז תכתבו 30 דקות, אבל תפרסם שהזמן הנכון הוא 20 דקות. ומאז בכל שנה הם מדגישים בהקדמת הלוח, שהזמן הנכון הוא 20 דקות, ורק לחומרא כתבו 30 דקות. עכ"ד.

ומרן שליט"א כדרכו בקודש להמשיך את דרכו של מרן זיע"א, גם בענין זה נהג כהוראת מרן זיע"א, ופרסם לרבים שמעיקר הדין די ב-20 דקות אחר השקיעה. ועורכי הלוח כתבו זאת רק בהקדמה.

'פינת ההלכה' של מרן הראשון לציון שליט"א משודרת בכל יום שישי בשעה 15:45 - 'כאן-מורשת'

ניתן להאזין גם בקו 'בית יצחק': 0772-660-880 בשידור חי וחוזר

לקבלת הגליון במייל: yk3121405@gmail.com כל הזכויות שמורות